

Mariina volba. Divadelní evangelium podle Milana Uhdeho

BRNO Evangelní příběh přehlédli ve své nové hře Mariina volba dramatik Milan Uhde. Novinku, která ovšem byla napsána už přede dvěma roky, uvedlo nyní Divadlo Husa na provázku. Upřímně obrazoborecká, politizující, ale místy tezovitá snaha autora a občas legračně doslovná režie Juraje Nvoty z mesiášské story ale zázrak nevykouzlily.

Veršovaný apokryf Mariina volba je dnešní interpretací biblického příběhu. Uhde svatou Pannu nevidí jako Boží vůli slepě odevzdanou, ale jako statečnou, emancipovanou ženu, kterou archanděl postaví před volbu: ve snu jí ukáže vše strašné, co jí i potomka čeká. Až v závěrečném epilogu jí položí otázku, zda chce do těchto krutých okolností skutečně Syna zrodit. Souhlasná odpověď je tady vyvrcholením autorovy mariánské úcty i předznamenáním naší spásy.

Uhde svoji biblickou dějepravu vzal z gruntu. Po slavném Gabrielově Zvěstování se odehraje celý betlémský příběh s nuceným útekem Svaté rodiny do Egypta, dále kázání dvanáctiletého Ježíše v chrámu, skon svatého Josefa, Kázání na hoře, Kristovo stání před radou starších i jeho hořká smrt na kříži, již předchází útrpné shledání s žalem zlomenou matkou. Dramatický text o dvou dílech (pro apelativní závěrečný účín Mariina gesta tady chybí novozákonní těžiště – Zmrtvýchvstání) a devatenácti obrazech zpočátku upomíná na lidovou barokní vánoční hru.

Zkorumpovaní mudrci

Evangelní výjevy se však díky přidaným postavám (Metař, Aktivista, Voják) či pozměnění situací a použitému textu ve volných asociacích přimykají k současnosti. Někdy ve volné metafoře, jindy příliš doslovně. Klanění pastýřů zmaří jejich strach z Herodových vojáků, kteří venkovský pár vrátí domů. Tři králové si od mordýře nevinátek zase vyslechnou: „Dodávky ropy a plynu/skončí. Sankce? Nezahynu./ Co přijde? Bída. Embargo!// Na všechno. Váš konec. Largo.“ Výhrůžky i příslib kšeftů s naftou a zemním plynem nositele zlata, kadidla a myrhy novorozenému Vykupiteli pochopitelně zkorumpují. No a při návratu z Egypta domů je třem nebohým Židům alias Svaté rodině spíláno do uprchlíků, nechtěných emigrantů a přistěhovalců, což Aktivista jízlivě „politicky“ komentuje, že kdo byl slušný, vydržel doma přece za každého režimu. Takto roubované, často až didaktické aktualizace celý příběh významově košatí a někdy s agitačně traktovanou poučností paradoxně přetěžují. Samozřejmě u každé autorské revize (nejen tak slavné předlohy, jakou bible je) čekáme nejvíce na přidanou autorskou hodnotu. Krom výše zmíněných, místy dramaticky i divadelně skřípajících naznačených aktualizací posunů představují novum tohoto evangelia Uhdeho verše a hudební výbava Miloše Štědrone. Uhde svoji hru napsal v oktosylabu se sdruženým rýmem. Jako básník je věcný, úderný, dokáže tvořit nečekaná slovní spojení a vázat je nápaditými rýmy. V použité jazykové formě je tedy tato hra silná, odvážná a nápaditější než v současném variování některých motivů.

Oba jmenovaní pánové – kdoví proč – cítili potřebu text ozvláštnit a proložit zhudebněnou starozákonní Písní písní. Tady se hraje o Mariině lásce, která je mateřská, oddaná, vykupující a teologicky i fyzicky přecistá. Píseň písní jsou horké, smyslné, tělesnost opěvující verše, které v puse bohorodičky skřípou. Štědroňova muzika – naživo hraná trojicí muzikantů – je ovšem devízou večera, nepůsobí totiž jako módní, omletý klezmer. Songy jsou hudebně nápadité, scénická muzika večer místy rozpulzuje případněji než éros této poezie.

Farizej Zeman

Uhdeho evangelium režisér Nvota inscenuje v dobově neutrálních kostýmech Zuzany Štefunkové Rusínové ne jako zašlé podobenství, ale jako silně aktualizovanou podívanou dneška. Didaktickou doslovností trpí scéna Tomáše Rusína: sloupy v místodržitelském paláci

římských okupantů jsou v jiné optice ona potrubí na handlovanou ropu a plyn, před publikem stojí kovové zátarasy proměňované v mříže či kříž, na zadní plátno jsou promítány piktogramy a dopravní značky graficky opisující danou situaci a po scéně hulákají černě odění chlapi z přepravových komand. Nvota si k tomu neopustí ve figurě Dávlova sluhy a Farizeje parodovat slovní projev i rétoriku českého prezidenta, jindy se hraje z publika, skáče se z ochozů, aby nakonec vše skončilo jako inscenovaná hostina. Namísto děkovačky herci zvou diváky, aby si po tomto nábožném, ale jasně dnešním kunstu šli zobnout jednohubky či popít ono divadlem proměněné víno.

Jistou tematickou i motivickou přebujelost Uhdeho hry tato agitační režie ještě negativně umocnila a paradoxně zastínila její hlavní mariánské sdělení. A místy mne napadalo, zda tento divadelní import postupů epického divadla 60. let tady konvenuje moderní výpovědi o dnešku.

Herectví této inscenace lze označit jako adekvátně stylizované, protagonisté se nebojí ani silného patosu či pašijové jímavosti. Soubor pronáší Uhdeho úsečné verše s nasazením a diváka čekají místy vydařené kreace. Marie Simony Zmrzlé krásně zpívá a naplňuje Uhdeho vizi o tvrdé, zarputilé ženě. Výtečný je Dominik Teleky jako Farizej čili zástupce d'ávla na zemi, nabídl mj. jako i jeho kolegové místy až deklamační divadlo. V trojroli Anděla, Osla a Ježíše si Jan Mansfeld získá publikum jako křížovaný i jako výtečně stepující lichokopytník – miniatura, za niž si po právu odnáší potlesk i uznání.

Nvotova inscenace se snaží přes Uhdeho současný text dobírat si dnešek. Chvályhodná je snaha o bezmála politickou, názorově zanícenou současnou biblistiku. Tady však kvůli jistému tezovitému podání textu i jeho jevištnímu zpracování jako by výsledek zůstal v zajetí už poněkud minulého divadla.

Milan Uhde, Miloš Štědroň: Mariina volba

Režie: Juraj Nvota

Dramaturgie: Eva Petláková

Scéna: Tomáš Rusín

Kostýmy: Zuzana Štefunková Rusínová

Hudba: Miloš Štědroň

Divadlo Husa na provázku, Brno, premiéra 8. 3.

Luboš Mareček

